

Investigating the Creative Characteristics of Farhangian University Professors and Their Use of Creative Teaching Methods

Abbas Anarinejad ¹, Zahra Hatami Abad Shapouri ^{2*}, Haniyeh Hatami Abad Shapoori ³

1 Faculty, Farhangian University

2 Master's degree student in educational sciences (primary education), Farhangian University

3 Undergraduate student of Biology (Biology), Farhangian University

* **Corresponding author:** Master's degree student in educational sciences (primary education), Farhangian University

Received: 2020-05-26

Accepted: 2020-05-26

Abstract

The present article was conducted with the aim of examining the creative characteristics of Farhangian University professors and their use of creative teaching methods from the perspective of primary school students. This study is a descriptive-survey study conducted on the statistical population of undergraduate and graduate students in the field of primary education at Farhangian University of Fars Province in the first semester of the 2009-2010 academic year. The statistical sample was selected and studied based on Morgan's table using random stratified sampling method for 210 students and teachers. The instrument used in this study was the Questionnaire of Creative Teaching Principles and Features, the validity and reliability of which were confirmed. Descriptive and inferential statistics were used to analyze the data. The results showed that: 1) Among the creative characteristics of Farhangian University professors, "ability to communicate sincerely with students" and "believing in students' scientific ability" have the highest and lowest rank in terms of students and teachers, respectively. (2) The use of creative teaching methods by Farhangian University professors is significantly acceptable but far from the desired level. 3) There is a significant difference between the creative characteristics of Farhangian University professors from the point of view of male and female students. There is.

Keywords: Creative Features, Creative Teaching Methods, Elementary Education, Farhangian University

بررسی ویژگی‌های خلاقانه استادان دانشگاه فرهنگیان و میزان استفاده آنها از روش‌های تدریس خلاق

عباس اناری نژاد^۱، زهرا حاتمی آبادشاپوری^{۲*}، حانیه حاتمی آبادشاپوری^۳

^۱ استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی (آموزش ابتدایی)، دانشگاه فرهنگیان

^۳ دانشجوی کارشناسی دبیری (زیست شناسی)، دانشگاه فرهنگیان

* نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی (آموزش ابتدایی)، دانشگاه فرهنگیان،

Email: (zahrahatamiabadshapoori@gmail.com)

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۰۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۰۶

چکیده

مقاله حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های خلاقانه استادان دانشگاه فرهنگیان و میزان استفاده آنها از روش‌های تدریس خلاق از دیدگاه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی انجام گرفت. این مطالعه یک بررسی توصیفی-پیمایشی است که روی جامعه آماری دانشجومعلم کارشناسی پیوسته رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان استان فارس در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ انجام گردید. نمونه آماری مورد مطالعه بر اساس جدول مورگان و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی به تعداد ۲۱۰ نفر از دانشجومعلم انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار مورد استفاده در این مطالعه، پرسشنامه اصول و ویژگی‌های تدریس خلاق بود که روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که: (۱) از بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، «توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان» و «باور داشتن قابلیت علمی دانشجویان» به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین رتبه را از دید دانشجومعلم دارند، (۲) میزان استفاده اساتید دانشگاه فرهنگیان از روش‌های تدریس خلاق به‌طور معنی داری در حد قابل قبول است اما با سطح مطلوب فاصله دارد، (۳) بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان از دید دانشجومعلم دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: ویژگی‌های خلاقانه، روش‌های تدریس خلاق، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

۱- مقدمه

فراهم می‌سازد [۱]. خلاقیت یکی از عواملی است که با یادگیری ارتباط نزدیک دارد. نظام آموزشی در سال‌های گذشته بر فعال کردن فراگیران در امر یادگیری تاکید کرده است. هدف از فعال کردن فراگیران، پرورش خلاقیت آنان است. خلاقیت یک

دنیایی که ما در آن زندگی می‌کنیم به سرعت در حال تغییر است و در این زمان، تفکر خلاق، کلیدی است که امکان مواجهه با مشکلات، تطبیق و در نهایت موفقیت را برای ما

عجیب و غریب آنها را جدی تلقی کنند و اعتماد آنها را جلب کنند، آنان را در پرورش استعدادها و توانایی هایشان یاری دهند. این مدرسان هستند که محیط های یادگیری خوبی می سازند، بنابراین، کیفیت کار مدرس در راس امر آموزش و یادگیری خلاق است [۶].

در تحقیق پرتوی [۷] و ساکی [۸] نشان داده شده است که مدیران و رهبران آموزشی نقش قابل توجهی در اجرای نوآوری آموزشی دارند. محتوای آموزشی چیزی است که در اختیار همه قرار دارد، اما چگونگی تدریس مهم است. موفقیت مدرس در گروه استفاده از شیوه های جدید تدریس است. روش های تدریس باید به گونه ای باشد که ذهن دانشجو در آن فعال باشد و مدرس شرایط یادگیری را فراهم کند و مهارت ذهنی و قابلیت های تفکر را تقویت کند [۹].

مطالعه زارع [۱۰] درباره رشد کیفیت علمی اعضای هیات علمی نشان داده که استقلال افراد، خودباوری، تسهیلات اداری و مالی و حذف تشریفات اداری بر ازدیاد تولیدات و خلاقیت های علمی نقش موثر دارند. اگر روش های تدریس با همه شرایط صحیح آن انجام شود به پیشرفت تحصیلی، معنادار شدن یادگیری و نفوذ مطالب کشف شده در عمیق ترین سطوح یادگیری منجر می شود و در نهایت باعث رشد توانایی های بالقوه فراگیران می شود [۱۱].

گاس، سونمان و گریفیتس [۱۲] در پژوهش خود دریافتند که معلمان خلاق همواره با فراهم کردن فضا و بستر مناسب تلاش می کنند که علاوه بر افزایش سطح انتظارات خود از دانش آموزان، ارتباط و تعامل خود را با دانش آموزان گسترش داده و با ایجاد رویه های اثربخش، دانش آموزان را برای مشارکت بیشتر و توان ریسک جویی بیشتر به چالش بکشند. به باور آنها هنگامی که با تدابیر و استراتژی های آموزشی معلمان خلاق، دانش آموزان در فعالیتهای آموزشی به صورت هدفمند درگیر شده و مشارکت داده می شوند، بیشتر و عمیق تر می آموزند و اهداف آموزشی فراتر از انتظار محقق می گردد.

در همین ارتباط چی، یاهایا، ابراهیم و حسن [۱۳] نیز در مطالعه ارتباط میان معلمان خلاق مالزی و خلاقیت آنها در تدریس دریافتند که تدریس خلاق پدیده ای است که میتوان آن را با بهره گیری از برنامه های توسعه ای متنوع، بهبود بخشید.

چونگ و لئونگ [۱۴] نیز در بررسی ویژگی های شخصیتی معلم خلاق دریافتند که علاوه بر خوش رفتاری، صداقت، انگیزه بالا، نوگرایی، معلمین خلاق خواهان کسب تجارب نو هستند. همچنانکه، هورن، هونگ، چانلین، چان و چو [۱۵] در بررسی عوامل موثر بر تدریس خلاق و شناسایی استراتژی های

فعالیت فکری و ذهنی است که در طول زندگی انسان همواره به منزله نیازی عالی در تمامی ابعاد مطرح بوده است. خلاقیت مقوله ای است که پرورش آن عمدتاً تحت تاثیر دو عامل است. یک عامل درونی که به خصوصیات فردی افراد مربوط می شود و تحت تاثیر عوامل ژنتیکی فرد قرار دارد و دیگری عامل بیرونی که به عوامل محیطی و فرهنگی مربوط است و تحت تاثیر شرایط، مکان ها و ابزارها قرار دارد. به عبارت دیگر، اگر یک قطب خلاقیت را فعالیت ذهنی بدانیم باید قطب دیگر آن را عوامل اجتماعی و فرهنگی تلقی کنیم. با علم به تاثیر پذیری خلاقیت از عوامل محیطی و فرهنگی و با توجه به اینکه آموزش فعالیتی اکتسابی و فرهنگی است، با بهره گیری از روش ها و ابزارهای مناسب آموزشی می توانیم به پرورش قدرت آفرینندگی و خلاقیت در فراگیران پردازیم، زیرا این نظام آموزشی است که به مثابه عاملی موثر در رشد انسان باید فرصت بروز و تحول توانایی های بالقوه را برای انسان ها فراهم سازد [۲].

گیلفورد^۱ (۱۹۶۷) برای خلاقیت چهار عنصر را بر شمرده که ماهیتی آموزشی دارند؛ سیالی، انعطاف پذیری، ابتکار و بسط. عنصر سیالی به کمیت یا تعداد ایده ها، انعطاف پذیری به گوناگونی ایده ها، ابتکار به منحصر به فرد بودن یا غیر معمولی بودن ایده ها و بسط به جزئیات ایده ها مربوط می شود. مرور تحقیق هایی که در زمینه خلاقیت انجام شده بیانگر آن است که خلاقیت در ترکیب عناصر اصلی خود (سیالی، انعطاف پذیری و ابتکار) تحت تاثیر آموزش افزایش می یابد و به ویژه توانایی ابتکار از جهش محسوس برخوردار می شود [۳].

آموزش عالی در تمامی جوامع، اصلی ترین عامل تحول و پیشرفت جامعه محسوب می شود و دانشگاه ها به عنوان عامل اجرایی آموزش عالی نقش موثری در توسعه منابع انسانی دارند و این نقش غیر قابل انکار است. همچنین با توجه به نقش دانشگاه ها بایستی اعضای هیات علمی آن از شایستگی و توانایی زیادی برخوردار باشند تا در امر پژوهش، تفحص و توسعه دانش و معرفت اثربخش باشند [۴]. نیاز به افراد خلاق و نوآور در دانشگاه ها و دیگر مراکز علمی آموزشی اهمیتی دو چندان دارد، چرا که این مراکز نقش بسیار مهمی را از لحاظ تعلیم و تربیت نیروی انسانی متعهد و متخصص برای کلیه سازمان ها و ادارات به عهده دارند [۵] فرایند یادگیری به معنای کسب معلومات از کتاب ها به رشد و ایجاد تفکر خلاق کمک نمی کند. فراگیران برای یادگیری به محیط مناسبی نیاز دارند که بتوانند با آن تعامل داشته باشند. ایجاد چنین محیطی بر عهده معلمان و مسئولان آموزشی است. معلمانی که به نیروی نهایی خلاقیت (خلاقیت نهفته) ارزش بدهند، از عقاید جدید فراگیر آگاه باشند و با توجه به عقاید دانش آموزان، سوالات

۲. اساتید دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان از روش های تدریس خلاق استفاده می کنند؟

۳. آیا بین دیدگاه دانشجویان پسر و دختر در مورد ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۲- روش

این مطالعه یک بررسی توصیفی-پیمایشی است که روی جامعه آماری دانشجومعلمیان کارشناسی پیوسته رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان استان فارس در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ انجام گردید. نمونه آماری مورد مطالعه بر اساس جدول مورگان و با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی به تعداد ۲۱۰ نفر از دانشجومعلمیان انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند (جدول ۱).

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی دانشجومعلمیان نمونه

مشخصات	تعداد	درصد
جنسیت		
پسر	۱۰۱	۴۹
دختر	۱۰۹	۵۱
جمع	۲۱۰	۱۰۰

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه اصول و ویژگیهای تدریس خلاق [۲۱] بود که روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفته بود و در این مطالعه نیز پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ که به میزان ۰/۷۰ محاسبه گردید. این پرسشنامه دارای دو بخش اصول و ویژگیهای تدریس خلاق و حاوی ۲۷ گویه بود که برای نمره گذاری پرسش ها در پرسش نامه از طیف پنج درجه ای لیکرت (از خیلی زیاد تا خیلی کم) استفاده شده است. پس از تکمیل پرسشنامه ها و جمع آوری آن ها، داده های گردآوری شده با استفاده از آماره های توصیفی و استنباطی به کمک نرم افزار SPSS-16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۳- یافته ها

پرسش اول: ویژگیهای خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

در ابتدا به منظور تعیین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه دانشجویان، از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) استفاده گردید که نتایج حاصله در جدول ۲ نشان داده شده است.

اثربخش آموزشی مورد استفاده توسط سه نفر از معلمان برنده جایزه در زمینه یادگیری فعالیت های یکپارچه دریافتند که ویژگی های شخصیتی معلم، عوامل خانوادگی، تجارب مربوط به رشد و آموزش، باورهای مناسب در امر تدریس و جنبه های اداری سازمان مدرسه از عوامل مؤثر بر آموزش خلاقانه معلمان می باشند.

پیش قدم و همکارانش [۱۶] در تحلیل ارتباط بین خلاقیت و موفقیت معلمان، وجود رابطه ای قوی بین این دو متغیر را گزارش کرده اند. جبلی آده و سبحانی [۱۷] پژوهشی با عنوان تاثیر به کار گیری روش های تدریس خلاق بر خلاقیت دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی استان گلستان انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد کاربرد روش های تدریس خلاق، خلاقیت دانش آموزان را رشد می دهد.

حسینی [۱۸] مطالعه ای با عنوان بررسی تاثیر برنامه آموزش خلاقیت معلمان بر خلاقیت، پیشرفت تحصیلی و خودپنداره دانش آموزان انجام داد. نتایج حاکی از این بود که برنامه آموزش خلاقیت معلمان بر افزایش خلاقیت دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی آنان تاثیر دارد. پیشرفت تحصیلی علاوه بر اینکه خود به تنهایی یک هدف به شمار می آید، در فراگیران انگیزه ایجاد می کند و این انگیزه به کسب بسیاری از اهداف و ویژگی های روان شناختی دیگر منجر می شود [۱۹]. راجرز (۱۹۹۷) می گوید: "آدمی ذاتا خلاق متولد می شود". با این حال خلاقیت در مراحل ابتدایی زندگی تکامل یافته نیست و به همین دلیل به توجه، هدایت و تربیت نیاز دارد [۲۰] با توجه به تعاریف خلاقیت و دستاوردهای پژوهش های انجام شده در این زمینه مشخص می شود که خلاقیت آموزش دانی و پرورش یافتنی است.

شناسایی ویژگی های خلاقانه و عوامل مؤثر بر خلاقیت تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا این دانشگاه مسئولیت تربیت معلمان آینده را بر عهده دارد. تربیت معلمانی که قرار است در آینده نزدیک عامل به روش های خلاقانه تدریس در فرایند یاددهی-یادگیری در کلاس های درسی باشند که محصولاتی خلاق را تحویل جامعه دهند. بنابراین مطالعه ای حاضر درصدد ارائه ی الگویی است که بر اساس آن بتوان زمینه خلاقیت آموزشی را در نظام آموزشی تقویت کرد. لذا این مطالعه در پی آن است که ویژگی های خلاقانه استادان دانشگاه فرهنگیان و میزان استفاده آنها از روش های تدریس خلاق از دیدگاه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی را در قالب سوال های زیر مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد:

۱. ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان کدامند؟

جدول ۲- آماره‌های توصیفی مربوط به ویژگی های خلاقانه اساتید از دیدگاه دانشجویان

ویژگی های خلاقانه اساتید	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان	۲۱۰	۳/۸۹	۰/۸۰
احترام به نظرات دانشجویان	۲۱۰	۳/۸۶	۰/۷۸
اهمیت قائل شدن برای نیازها و علایق دانشجویان	۲۱۰	۳/۸۶	۰/۸۳
دارا بودن اطلاعات در حد قابل قبول در رابطه با موضوع درس	۲۱۰	۳/۸۵	۰/۷۷
توانایی استفاده از نرم افزارهای آموزشی مربوط در تدریس	۲۱۰	۳/۸۵	۰/۷۳
توانایی به چالش کشاندن ذهن دانشجویان	۲۱۰	۳/۸۵	۰/۸۰
در دسترس بودن و حضور کافی اساتید	۲۱۰	۳/۸۳	۰/۸۶
به روز بودن دانش اساتید	۲۱۰	۳/۸۰	۰/۷۹
توانایی ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجویان	۲۱۰	۳/۸۰	۰/۸۳
دارا بودن انتظارات سطح بالا از دانشجویان	۲۱۰	۳/۷۷	۰/۸۲
اهمیت دادن به تفاوت‌های فردی دانشجویان	۲۱۰	۳/۷۶	۰/۸۲
باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان	۲۱۰	۳/۵۱	۱/۰۲

مطابق جدول ۳ با توجه به این که مقدار ماچلی (۰/۵۶۳) با درجه آزادی ۵۶ در سطح ۰/۰۰۰۱ معنی دار به دست آمده است، پس مفروضه کروییت برقرار نیست (کواریانس‌های ویژگی های خلاقانه اساتید دوازده گانه برابر نیستند) و بنابراین از آزمون درون گروهی با تعدیل درجات آزادی استفاده شده است.

بر اساس جدول ۲ می‌توان مشاهده نمود که از بین ویژگی های خلاقانه اساتید از دیدگاه دانشجویان، بالاترین میانگین متعلق به توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان (۳/۸۹) و پایین‌ترین میانگین متعلق به باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان (۳/۵۱) می‌باشد.

جدول ۳- آزمون کروییت ماچلی

آزمون ماچلی				آزمون درون گروهی ویژگی های خلاقانه اساتید
سطح معنی داری	درجه آزادی	خی یک	ماچلی W	
۰/۰۰۰۱	۵۶	۱۱۷/۸۹	۰/۵۶۳	سطوح

به دست آمده است. بنابراین از دیدگاه دانشجویان، بین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۴ نتایج حاصل از تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر نشان می‌دهد که بر اساس آزمون گرین‌هاوس-گیسر، مقدار F (۲/۶۱۵) در درجه آزادی (۱ و ۲۰۹) در سطح ۰/۰۰۰۱ معنی دار

جدول ۴- تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر- شاخص‌های معنی دار ی تفاوت ویژگی های خلاقانه اساتید

سطح معنی داری	F	میانگین مجذورات	درجات آزادی	مجموع مجذورات	شاخص منابع تغییرات
۰/۰۰۰۱	۲/۶۱۵	۱/۳۹	۱ و ۲۰۹	۲۹۱/۸۳	گرین‌هاوس-گیسر

قابل قبول در رابطه با موضوع درس، توانایی استفاده از نرم افزارهای آموزشی، احترام به نظرات دانشجویان، توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان، توانایی به چالش کشاندن ذهن

آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه‌ی زوجی ویژگی های خلاقانه اساتید نشان داد که فقط ویژگی «باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان» با ویژگی‌های: «دارا بودن اطلاعات در حد

به منظور بررسی اولویت ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج حاصله در جدول (۵) خلاصه گردیده است.

دانشجویان، در دسترس بودن و حضور کافی اساتید، و اهمیت قائل شدن برای نیازها و علایق دانشجویان» دارای تفاوت معنی دار است، اما در سایر موارد تفاوت معنی داری مشاهده نمی گردد. بنابراین، در بین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، عامل غالب وجود ندارد.

جدول ۵- آزمون فریدمن برای مقایسه رتبه میانگین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان

ویژگی های خلاقانه اساتید	رتبه میانگین	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معنی داری
توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان	۶/۸۵			
احترام به نظرات دانشجویان	۶/۷۴			
اهمیت قائل شدن برای نیازها و علایق دانشجویان	۶/۷۳			
دارا بودن اطلاعات در حد قابل قبول	۶/۷۲			
توانایی استفاده از نرم افزارهای آموزشی	۶/۶۵			
توانایی به چالش کشاندن ذهن دانشجویان	۶/۶۶	۲۷/۸۴۶	۱۱	۰/۰۰۳
در دسترس بودن و حضور کافی اساتید	۶/۶۶			
به روز بودن دانش اساتید	۶/۴۰			
توانایی ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجویان	۶/۴۶			
دارا بودن انتظارات سطح بالا از دانشجویان	۶/۳۵			
اهمیت دادن به تفاوت های فردی دانشجویان	۶/۲۲			
باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان	۵/۵۵			

پرسش دوم: اساتید دانشگاه فرهنگیان تا چه میزان از روش های تدریس خلاق استفاده می کنند؟
برای پاسخگویی به این سوال، از آزمون تی تک نمونه ای استفاده گردید که نتایج حاصله نشان داد میزان استفاده اساتید دانشگاه فرهنگیان از روش های تدریس خلاق به طور معنی داری در حد قابل قبولی است اما با سطح مطلوب فاصله دارد (جدول ۶).

همان گونه که در جدول ۵ نشان داده شده است از بین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، بالاترین رتبه میانگین متعلق به ویژگی «توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان» (۶/۸۵) و پایین ترین رتبه میانگین متعلق به ویژگی «باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان» (۵/۵۵) می باشد و تفاوت بین رتبه میانگین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان در سطح ۰/۰۰۳ معنی دار است.

جدول ۶: میزان استفاده اساتید دانشگاه فرهنگیان از روش های تدریس خلاق

میانگین	انحراف استاندارد	سطح قابل قبول	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	سطح مطلوب	مقدار t	سطح معناداری
۳/۶۹	۰/۳۷	۳	۲۶/۵۰۳	۲۰۹	۰/۰۰۰۱	۴	۱۱/۶۸۷	۰/۰۰۰۱

پرسش سوم: آیا بین دیدگاه دانشجویان پسر و دختر در مورد ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان تفاوت معنی داری وجود دارد؟

جدول ۷- جدول توصیفی دیدگاه دانشجویان پسر و دختر در مورد ویژگی‌های خلاقانه اساتید

ویژگی‌های خلاقانه اساتید	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان	دختر	۱۰۹	۴/۰۲	۰/۷۶
	پسر	۱۰۱	۳/۷۴	۰/۷۵
احترام به نظرات دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۸۸	۰/۷۷
	پسر	۱۰۱	۳/۸۵	۰/۸۰
اهمیت قائل شدن برای نیازهای دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۹۴	۰/۸۵
	پسر	۱۰۱	۳/۷۷	۰/۸۱
دارا بودن اطلاعات در حد قابل قبول	دختر	۱۰۹	۴	۰/۷۶
	پسر	۱۰۱	۳/۷۰	۰/۷۵
توانایی استفاده از نرم افزارهای آموزشی	دختر	۱۰۹	۳/۹۶	۰/۷۱
	پسر	۱۰۱	۳/۷۳	۰/۷۴
توانایی به چالش کشاندن ذهن دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۹۷	۰/۷۷
	پسر	۱۰۱	۳/۷۲	۰/۸۲
در دسترس بودن و حضور کافی اساتید	دختر	۱۰۹	۴	۰/۸۲
	پسر	۱۰۱	۳/۶۵	۰/۸۷
به روز بودن دانش اساتید	دختر	۱۰۹	۳/۸۷	۰/۷۹
	پسر	۱۰۱	۳/۷۲	۰/۸۰
توانایی ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۸۱	۰/۷۸
	پسر	۱۰۱	۳/۸۰	۰/۷۸
دارا بودن انتظارات سطح بالا از دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۹۶	۰/۸۳
	پسر	۱۰۱	۳/۵۶	۰/۷۶
اهمیت دادن به تفاوت‌های فردی	دختر	۱۰۹	۳/۸۶	۰/۸۲
	پسر	۱۰۱	۳/۶۶	۰/۸۲
باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان	دختر	۱۰۹	۳/۵۹	۱/۰۸
	پسر	۱۰۱	۳/۴۲	۰/۶۵

همانطور که در جدول شماره ۷ ملاحظه می‌گردد، از دیدگاه دانشجویان پسر و دختر، در این زمینه؛ ابتدا با استفاده از آزمون ماچلی، برای کویاریانس‌های ویژگی‌های خلاقانه اساتید مورد بررسی قرار گرفت که مطابق نتایج حاصله (جدول ۸) و با توجه به این که مقدار ماچلی (۰/۵۶۰) با درجه آزادی ۶۵ در سطح ۰/۰۰۰۱ معنی دار به دست آمده است، پس مفروضه کروییت برقرار نیست (کویاریانس‌های ویژگی‌های خلاقانه اساتید دوازده‌گانه برابر نیستند) و بنابراین از آزمون درون‌گروهی با تعدیل درجات آزادی استفاده شده است.

همانطور که در جدول شماره ۷ ملاحظه می‌گردد، از دیدگاه دانشجویان دختر، در بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، «توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان» در اولویت اول و «باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان» در اولویت آخر قرار دارد و از دیدگاه دانشجویان پسر، در بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، «احترام به نظرات دانشجویان» در اولویت اول و «باورداشتن قابلیت علمی دانشجویان» در اولویت آخر قرار دارد.

جدول ۸- آزمون کروییت ماچلی

آزمون ماچلی				آزمون درون گروهی ویژگی‌های خلاقانه اساتید سطوح
سطح معنی داری	درجه آزادی	خی یک	ماچلی W	
۰/۰۰۰۱	۶۵	۱۱۸/۳۱	۰/۵۶۰	

جدول ۹ نتایج حاصل از تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر در مقایسه‌ی ویژگی‌های خلاقانه اساتید از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر نشان می‌دهد که بر اساس آزمون گرین‌هاوس-گیسر، مقدار $F(2/871)$ در درجه آزادی (۱ و

۲۰۸) در سطح $0/0001$ معنی دار به دست آمده است. بنابراین از دیدگاه دانشجویان، بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۹- تحلیل واریانس اندازه‌گیری‌های مکرر- شاخص‌های معنی داری تفاوت ویژگی‌های خلاقانه اساتید

شاخص منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
ویژگی‌های خلاقانه اساتید	۲۸/۲۴۴	۱ و ۲۰۸	۱/۲۶	۲/۸۷۱	۰/۰۰۰۱
گرین‌هاوس-گیسر					

بر اساس جدول ۱۰، مقایسه‌ی بین گروهی دیدگاه دانشجویان دختر و پسر در مورد ویژگی‌های خلاقانه اساتید نشان داد که با توجه به F به دست آمده ($22/28$) در درجه‌ی

آزادی ۱ و ۲۰۸، بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان از دید دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنی داری (در سطح $0/0001$) وجود دارد.

جدول ۱۰- مقایسه‌ی بین گروهی ویژگی‌های خلاقانه اساتید از دید دانشجویان دختر و پسر

متغیر	جنس	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	F	درجه آزادی	سطح معنی داری
ویژگی‌های خلاقانه اساتید	دختر	۱۶۷	۳/۹۰	۰/۴۷	۲۲/۲۸	۱ و ۲۰۸	۰/۰۰۰۱
	پسر	۱۷۰	۳/۶۹	۰/۴۶			

۴- بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور بررسی ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان و میزان استفاده آنها از روش‌های تدریس خلاق از دیدگاه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی انجام گرفت. نتایج به دست آمده در مورد پرسش اول حاکی از آن بود که: از بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، «توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان» و «باور داشتن قابلیت علمی دانشجویان» به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین رتبه را از دید دانشجویان دارند. ارتباط، محور اصلی زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل داده و مهارت‌های ارتباطی مهم‌ترین راهبردهایی هستند که ما را به سوی موفقیت سوق می‌دهند و چنانچه این ارتباط به خوبی برقرار شود در محیط‌های علمی، هدف‌های آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابند [۲۲].

پژوهش حاضر به منظور بررسی ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان و میزان استفاده آنها از روش‌های تدریس خلاق از دیدگاه دانشجویان رشته آموزش ابتدایی انجام گرفت. نتایج به دست آمده در مورد پرسش اول حاکی از آن بود که: از بین ویژگی‌های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان، «توانایی برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجویان» و «باور داشتن قابلیت علمی دانشجویان» به ترتیب بالاترین و پایین‌ترین رتبه را از دید دانشجویان دارند. ارتباط، محور اصلی زندگی اجتماعی انسان‌ها را تشکیل داده و مهارت‌های ارتباطی مهم‌ترین راهبردهایی هستند که ما را به سوی موفقیت سوق می‌دهند و چنانچه این ارتباط به خوبی برقرار شود در محیط‌های علمی، هدف‌های آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابند [۲۲].

یکی از عوامل کلیدی ارتباط موثر بین استاد و دانشجو این است که تا چه حد دانشجویان خود را نزدیک و شبیه به استاد ببینند. واقعیت این است که علاوه بر میزان تسلط بر مباحث درس و تخصص و دانش استاد، آنچه یک استاد را در ذهن دانشجویانش به یک الگوی اخلاقی و واقعی تبدیل می‌کند، رابطه‌ی خوب و

دانشجو قلب‌تپنده جامعه است و می‌توان از آن به عنوان موتور محرکه جامعه توصیف کرد. به زعم خنیفر [۲۶] یکی از وظایف بسیار مهم و کلیدی دانشجویان در کشور تولید علم و خلاقیت است و با توجه به اهمیت توسعه علمی در دانشگاه فرهنگیان و وظیفه حرفه‌ای دانشجویان ارتقای سطح علمی، تحقیقاتی و مشارکت در حرکت شتابان علمی و برداشتن گام‌های محکم در

می شوند و در نتیجه این رشد، توانایی های فضایی برای آنها ساده تر است. اما دخترها از نیمکره چپ مغز بیشتر استفاده می کنند. یکی از علل تفاوت های ساختاری دو جنس، تفاوت های هورمونی آنها است که در سازمان مغزشان تاثیرگذار است. گرچه زن ها و مردها تمامی هورمون های انسانی را دارا هستند اما میزان این هورمون ها در دو جنس زن و مرد تغییر می کند. از طرفی سبک یادگیری دخترها و پسرها هم با هم تفاوت دارد. پسرها استدلال قیاسی می کنند و دخترها اندیشه استقرایی دارند [۲۷]. نتیجه این می شود که آنها از همان ابتدا چیزهای متلفی یاد می گیرند و رغبت ها و نگرش های متفاوتی را پیدا می کنند. خلاصه کلام این که تفاوت های ذاتی و خانوادگی و فرهنگی دست به دست هم می دهند و دانشجویان را به شیوه های مختلفی آماده می سازند و مطالب مختلف به آنها یاد می دهند و بدین وسیله بازده و نظریات آنها در دانشگاه ها متفاوت است. از این رو می توان معناداری تفاوت دیدگاه دختران و پسران از منظر ویژگی های خلاقانه اساتید را توجیه کرد.

اساتید نسل ها را به همدیگر ارتباط می دهند، به رفتار دانشجویان شکل می دهند، افراد مورد نیاز جامعه را تربیت می کنند و ... به خصوص اساتید محترم دانشگاه فرهنگیان که معلمان آینده را می سازند و ارتباط صمیمانه و همراه با عطف و آنها با دانشجویان که بسیار حائز اهمیت است. عطف و مهربانی لازمه تدریس است. همانطور که رسول اکرم (ص) می فرماید: "با شاگردان خود به نرمی رفتار کنید" [۲۸].

پس رابطه همراه با رفت استاد می تواند انگیزه فراگیران را برای یادگیری تقویت نماید. به گفته "نورس": "معلمان رؤف و مهربان، دانش آموزان مبتکر و خلاق پرورش می دهند." روانشناسان تربیتی بر این باورند که اساتید می توانند مهارت ها و توانایی های خلاقیت و تفکر واگرا را به فراگیران آموزش دهند و کارگزاران و مجریان نظام های آموزشی را به رعایت آنها در فرایند اجرای فعالیت های آموزشی توصیه می کنند. این اصول و روش ها عبارت اند از: استفاده از روش حل مساله راهپایانه، ایجاد عدم تعادل در یادگیرندگان، ایجاد فرصت هایی برای خود تحولی و یادگیری اکتشافی، احترام به تفاوت های فردی یادگیرندگان، سرمشق قرار دادن رفتارهای خلاق دیگران و استفاده از روش ها و الگوهایی که موجب ارتقای آفرینندگی یادگیرندگان می شود مثل بارش مغزی، آموزش مهارت های پژوهشی، الگوهای خود تحولی، حل مساله، کاوشگری و یادگیری های مشارکتی [۲۹]

مسیر پیشرفت و تعالی ایران اسلامی در عرصه های مختلف است و اعتماد بیشتر اساتید بر دانشجو محوری برای تسهیل روند امور در مجموعه دانشگاه فرهنگیان امری ضروری است و چگونگی استفاده صحیح از استعدادها و قابلیت های علمی نخبگان و دانشجو معلمان نمونه برای کمک به تعیین مسیر و جهت دهی مناسب به بدنه اصلی دانشگاه فرهنگیان بسیار مهم است. استفاده بیشتر اساتید از قابلیت های علمی دانشجویان باعث ایجاد هرچه بیشتر شور و نشاط علمی و ایجاد محیطی برای تبادل اطلاعات بین دانشجویان در یک فضای رقابتی سالم و تاکید بر یادگیری مشارکتی و تقویت مهارت های کار تیمی و همچنین خلاقیت و نوآوری و ... می شود. همچنین پتانسیل های دانشجو معلمان در زمینه های مختلف بالفعل شده و به شکوفایی می رسد.

نتایج حاصله برای پاسخگویی به سوال دوم، نشان داد که میزان استفاده اساتید دانشگاه فرهنگیان از روش های تدریس خلاق به طور معنی داری در حد قابل قبولی است اما با سطح مطلوب فاصله دارد. توانایی اساتید دانشگاه فرهنگیان در تقویت ایده های نو و خلاق در دانشجومعلمان به طور معنی داری قابل قبول است؛ چون در عصر حاضر، بیش از هر زمان دیگری تاکید بر آموزش و استفاده از روش های تدریس خلاق است و از دانشگاه ها خواسته می شود تا دانشجویانی خلاق و کارآفرین به جامعه تحویل دهند و بتوانند به عنوان عنصری خلاق و پویا در بخش های مختلف جامعه فعالیت نمایند که این امر مستلزم آموزش خلاق و کارآفرین است. به نظر می رسد در این زمینه برای رساندن اساتید به سطح مطلوب، تشکیل کارگاه های آموزش خلاقیت برای آشناسازی بیشتر اساتید مفید واقع شود.

همچنین در پاسخ به سوال سوم، مبنی بر این که بین ویژگی های خلاقانه اساتید دانشگاه فرهنگیان از دید دانشجومعلمان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد؛ باید به این نکته توجه داشت که دختران و پسران از نظر عوامل مختلفی که شامل وراثت و محیط می شود، با هم متفاوت اند و ممکن است دیدگاه ها و نظرات متفاوتی هم داشته باشند. آنها تفاوت های فردی، فرهنگی، خانوادگی و ... مختلفی دارند که به دیدگاه آنها نسبت به زندگی و محیط اطراف اثرگذار است. دخترها نسبت به پسرها داده های اطلاعاتی حسی بیشتری را دریافت می کنند و یک سال زودتر از پسرها به مهارت های کلامی می رسند و بیشتر روی ارتباط کلامی تاکید می کنند. در مقابل پسرها به ارتباط های غیر کلامی توجه دارند و در مقایسه با دخترها کمتر میتوانند احساسات خود را به زبان آورند و قادر نیستند به سرعت دخترها واکنش کلامی نشان دهند. پسرها و به طور کلی جنس مذکر در بخش های راست مغز خود با پیشرفت های بیشتری رو به رو

- students' creativity in the second year of middle schools in Isfahan's 3rd district in social sciences. *Knowledge and Research in Educational Sciences*, 2005;(5,6):58-45. [Persian]
- [7] Partovi P. The process of maintaining and growing research forces at the national-organizational levels, summarizing the articles of the first scientific conference on the study of research issues in the country. 2000. [Persian]
- [8] Saki R. Change and Innovation in Education Organization and Management, Approach Scientific and Research Quarterly, 2001; (26). [Persian]
- [9] Shabani Z. The effect of teaching methods on increasing students' cognitive, emotional and behavioral abilities. Master Thesis, Allameh Tabatabai University. 2010. [Persian]
- [10] Zare M. Investigating the effective factors in the growth of scientific quality of faculty members of universities in terms of university faculty, M.Sc. Thesis, University of Tehran. 1989. [Persian]
- [11] Tamnaei Far MR, Gandami Z. The relationship between student motivation and academic achievement. *Journal of Training Strategies*, 2011; (4):19-15. [Persian]
- [12] Goss P, Sonnemann J, Griffiths K. Engaging students: creating classrooms that improve learning. Melbourne: Grattan Institute. 2017.
- [13] Chee KN, Yahaya N, Ibrahim NH, Hasan MN. Connections between Creative Teacher and Their Creativity in Teaching. *Malaysian Journal of Higher Order Thinking Skill in Education (MJHOTS)*, 2016; 3:1-26.
- [14] Cheung HPR, Leung CH. Preschool teachers, perceptions of creative personality important for fostering creativity: Hong Kong perspective. *Thinking Skill Creativity*, 2014; 12(1):78-89.
- [15] Horng JS, Hong JC, Chanlin LJ, Chang, S. H., and Chu, HC. Creative teachers and creative teaching strategies. *International Journal of Consumer Studies*, 2005; 29: 352-358.
- [16] Pishghadam R, Ghorbani Nejad T, Shayesteh S. Creativity and its Relationship with Teacher Success. *BELT Journal*, 2012; 3 (2): 204-216.

۵- قدردانی

بدینوسلیه از کلیه دانشجویان عزیز که در تهیه این مقاله همکاری نموده اند، که بی شک بدون همکاری صمیمانه این عزیزان انجام این مقاله میسر نبود، تشکر و قدردانی می گردد.

واژه نامه

1. Guliford	گیلفورد
2. Goss, Sonnemann, and Griffiths	گاس، سونمان و گریفیتس
3. Chee, Yahaya, Ibrahim, and Hasan	چی، یاهایا، ابراهیم و حسن
4. Cheung and Leung	چونگ و لئونگ
5. Horng, Hong, Chanlin, Chang, and Chu	هورن، هونگ، چانلین، چان و چو
6. Rajerz	راجرز

فهرست منابع

- [1] Afsharkohan Z, Asareh A. Investigating the effect of teaching creativity to teachers on creativity of primary school students in Khorasan province. *Journal of Innovation and Creativity in the Humanities*, 2010; 1(2):29-55.. [Persian]
- [2] Mousavi, Mahrokh; Maqami, Hamidreza (2012). Effective comparison of two new and old methods of academic evaluation on attitudes towards creativity and academic achievement of elementary school students. *Innovation and Creativity in the Humanities*, Volume 2, Number 2, pp. 146-125.. [Persian]
- [3] Pirkhaefi A, Borjali A, Delavar A, Eskandari H. The effect of creativity education on metacognitive components of students' creative thinking. *Quarterly Journal of Leadership and Educational Management*. 2009; 3(2):61-51. [Persian]
- [4] Ghahraman Tabrizi K, Tondnevis F, Amir Tash AM, Kadivar P. The relationship between organizational culture and creativity of faculty members of physical education departments in public universities. *Journal Title: Motor Sciences and Sports*. 2005; 3(6):139-50.
- [5] Pirkhaefi A. Creativity; Principles and methods. Publisher: Hazara Phoenix, Printing Date: 1, Number of Pages 292, Cutting and Type of Cover: Vaziri (Paperback). 2005.
- [6] Foroughi AA, Moshkelani B. The effect of group discussion teaching method on

- [23] Najafipour S, Mosalla Nejad L, Najafipour S. Learning to learn and learning to teach. Publisher: Omid. 2009. [Persian]
- [24] Safavid A. Teaching methods, techniques and patterns. Publisher: Samat Organization 2005. [Persian]
- [25] Ostvar Z. Seven basic steps to effective communication. Expert of Tehran University Counseling Center. Publications: Student and Cultural Deputy of Student Counseling Center, Ministry of Science, Research and Technology. 2013. [Persian]
- [26] Khanifar H. Dr. Khanifar's meeting with exemplary and elite university students and scholars, Farhangian University website at: [www.http://cfu.ac.ir](http://cfu.ac.ir) 2019. [Persian]
- [27] Asadi M. Learning difference in male and female students, Amoozik website at: [www.http://amoozak.org](http://amoozak.org). 2016. [Persian]
- [28] Mohammadi Rey Shahri M, Mizan Al-H, Volume 6, Hadith 13588 [Persian]
- [29] Shabani H. Advanced teaching methods (teaching skills and thinking strategies). Tehran: Organization for the Study and Compilation of University Humanities Books (Samat), Research Institute for Humanities Research and Development. 2017.
- [17] Jebli Adeh P, Sobhani A. The effect of using creative teaching methods on the creativity of fourth grade elementary students in Golestan province in the academic year 2011-2011. Master Thesis in Educational Sciences, Islamic Azad University, South Tehran Branch. 2012. [Persian]
- [18] Hosseini AS. Investigating the effect of teachers 'creativity training program on students' academic achievement and self-concept creativity. Journal of Educational Innovation, 2007; (23)6:167-147. [Persian]
- [19] Grolnick WS, Farkas MS, Sohmer R, Michaels J, Valsiner J. Facilitating motivation in young adolescents: Effects of an After-School Program. Journal of Applied Developmental Psychology, 2007; 28: 332-334.
- [20] Sam Khanian M. Creativity and Innovation in Educational Organization (Concepts, Theories, Techniques and Measurement). Duke print. Tehran: Specialized Media. 2008. [Persian]
- [21] Nick Neshan Sh, Nasr Isfahani AR, Mirshah Jafari I, Fatehizadeh M. The rate of professors' use of creative teaching methods and the study of creative characteristics of university teachers in terms of talented students, educational studies and psychology, 2010;11 (2): 145-164 [Persian]
- [22] Ghorbani N. Communication styles and skills. Publisher: crystallization. 2005. [Persian]